

Instrukcja Konferencji Episkopatu Polski o pracy charytatywnej w parafiach

I. Wstęp

1. JEZUS CHRYSSTUS powierzył realizację swojej zbawczej misji całemu Ludowi Bożemu, a więc zarówno duchownym, jak i świeckim. Dlatego ludzie świeccy mają obowiązek współdziałania z duchowieństwem również w dziedzinie dobroczynności. Powołanie przez APOSTOŁÓW współpracowników do "codziennego rozdawania jałmużny" oraz by "obsługiwać stoły" (Dz 6, 1-7) stanowi dla Kościoła wszystkich czasów żywy przykład i wezwanie do tworzenia zespołów charytatywnych celem **USPRAWNIENIA POSŁUGI MIŁOSIERDZIA**. Przemawiają za tym również względy praktyczne. Ogromny bowiem wzrost duchowej i materialnej nędzy ludzkiej we współczesnym świecie rodzi konieczność zacieśnienia współpracy duchowieństwa z laikatem dla skuteczniejszego zaradzenia występującym potrzebom. Podobnie jak w dziedzinie liturgii i katechizacji proboszcz posiada licznych współpracowników świeckich i zakonnych, tak również i w działalności charytatywnej potrzebuje on do dobrego wypełnienia swych zadań pomocy zespołu ludzi dobrej woli.

2. Odnowione ustawodawstwo kościelne podkreśla, że posługa miłosierdzia jest obowiązkiem chrześcijan i niezbędnym warunkiem osiągnięcia przez nich świętości. Wśród środków uświęcenia **KODEKS PRAWA KANONICZNEGO** wymienia m.in. *działa miłości, które przyczyniają się bardzo do zaszczepienia i umocnienia Królestwa Chrystusa w duszach oraz do zbawienia świata*. Kodeks omawiając obowiązki proboszcza stanowi: *proboszcz szczególną troską otacza biednych, cierpiących, samotnych, wygnańców oraz przeżywających szczególne trudności*. Wierni *obowiązani są także do popierania sprawiedliwości społecznej, jak również pamiętając o przykazaniu Pana do udzielania pomocy biednym z własnych dochodów*. Chrześcijanie spełniają ten obowiązek zarówno na sposób indywidualny, jak i wspólnotowy.

3. Biorąc powyższe pod uwagę, Konferencja Plenarna Episkopatu Polski postanawia, aby spoczywający na proboszczu i wiernych obowiązek świadczenia miłosierdzia na sposób wspólnotowy był spełniany w formie zorganizowanej na terenie parafii przez **PARAFIALNY ZESPÓŁ CHARYTATYWNY**, zwany dalej Zespołem.

II. Powołanie, zadania i działalność Parafialnego Zespołu Charytatywnego

4. Proboszcz zobowiązany jest do powołania Zespołu. Kieruje się przy tym dostrzeżonymi u parafian charyzmatami o ukierunkowaniu charytatywnym, ich możliwościami osobowymi, zdrowotnymi i czasowymi, ich gotowością do podjęcia tej służby oraz żywotnym zjednoczeniem z Chrystusem przez intensywne życie eucharystyczne. Powołani przez Proboszcza do Zespołu, osoby świeckie i zakonne (za zgodą właściwych przełożonych), podejmują się wspierać go w sposób stały i zorganizowany w realizowaniu charytatywnej misji Kościoła. Jakkolwiek członkowie Zespołu działają nie w imieniu proboszcza, lecz na mocy swego własnego posłannictwa wynikającego z uczestnictwa w powszechnym kapłaństwie Chrystusa, to jednak w swoim działaniu podlegają kierownictwu proboszcza z tej racji, iż spełnia on hierarchiczną funkcję przewodniczenia parafialnej wspólnoty Ludu Bożego.

5. Proboszcz jest PRZEWODNICZĄCYM Zespołu, a więc z urzędu kieruje Zespołem i odpowiada zań przed Biskupem diecezjalnym. Proboszcz mianuje z grona Zespołu PRZEŁOŻONEGO(A). Przełożony(a) koordynuje bieżącą działalność Zespołu pod kierunkiem proboszcza, który określa jego (jej) kompetencje stosownie do potrzebni warunków lokalnych, kierując się przy tym zasadami Diecezjalnego Regulaminu Charytatywnego.

6. Zadania Zespołu obejmują trzy kierunki działania:

a) mobilizację charytatywną całej wspólnoty Ludu Bożego do praktykowania miłosierdzia modlitwą, słowem i czynem,

b) w miarę pełne i stałe rozpoznawanie potrzeb i możliwości pomocy, oraz

c) organizowanie i świadczenie konkretnej pomocy potrzebującym.

7. Celem spełnienia pierwszego zadania członkowie Zespołu w rozmowach i kontaktach ze współparafianami zachęcają ich do modlitwy za żywych i umarłych, do praktykowania wzajemnego przebaczenia, do cierpliwego znoszenia krzywd oraz do praktykowania innych określonych czynów miłosierdzia wynikających z Chrystusowego przykazania miłości bliźniego odczytanego w znakach czasu i potrzeb ludzi, bez względu na ich wyznanie, światopogląd, narodowość, rasę czy przekonania polityczne. Członkowie Zespołu starają się także o wciąganie jak największej liczby parafian do stałej i regularnej współpracy z Zespołem.

8. Mając na uwadze wzrost osobistej pobożności i ożywienia życia charytatywnego parafii, Zespół kultywuje parafialne i rodzinne zwyczaje charytatywne, przygotowuje akcje charytatywne (np. Tydzień Miłosierdzia, dzień chorych i seniorów, okresowe akcje trzeźwościowe, św. Mikołaj, Wigilia, opłatek czy święcone dla osób samotnych itd.) oraz uroczyste obchodzi święta charytatywne, np. święto Miłosierdzia Bożego (2-ga niedziela wielkanocna), św. Antoniego (13 VI), bł. Brata Alberta (17 VI), M. B. Uzdrawienia Chorych (6 VII), św. Wincentego a Paulo (27 IX) i św. Szczepana (26 XII).

9. Dla gruntownego rozpoznawania potrzeb i możliwości niesienia pomocy, a więc spełnienia drugiego zadania Zespołu, konieczny jest podział parafii na niezbyt wielkie zespoły charytatywne. Rejon winien obejmować najwyżej 500 mieszkańców. Na służbie rejonu stoi CHARYTATYWNY(A) OPIEKUNKA) REJONOWY(A). Jego (jej) zadaniem jest wychwytywanie na bieżąco pojawiających się potrzeb w danym rejonie oraz udzielanie pomocy doraźnej, a jeśli zachodzi potrzeba, organizowanie także stałej i systematycznej pomocy duchowej i materialnej osobom lub rodzinom potrzebującym.

10. W świecie współczesnym zachodzi ogromne zróżnicowanie potrzeb duchowych i materialnych. Uświadamiając sobie ten fakt, Opiekun rejonowy zwraca uwagę na następujące kategorie potrzebujących:

- osoby potrzebujące pomocy duchowej (załamane psychicznie, opuszczone, osamotnione, wątpiące, błędzące itd.);

- osoby pozbawione praw i prześladowane (np. więźniowie, internowani, uprowadzeni, zakładnicy);

- chorzy (także psychicznie), sterani wiekiem, niepełnosprawni (ruchowo, słuchowo, wzrokowo, umysłowo), alkoholicy, narkomani;
- rodziny (wielodzietne, osoby samotnie wychowujące dzieci, samotne i młodościane matki), rodziny narkomanów, alkoholików, bezrobotnych, rodziny rozbite i zdemoralizowane;
- dzieci i młodzież: biedne, osierocone, opuszczone, zaniedbane, deprawowane, opóźnione w rozwoju, wychowankowie Domów Dziecka i innych zakładów opiekuńczych, wychowawczych i poprawczych, młodzież przebywającą czasowo poza rodziną (np. młodzież wędrowna, internatowa, studencka itp.);
- podróżni, emigranci, pielgrzymi, studenci zagraniczni, włóczędzy itp.;
- osoby ubogie materialnie (np. będące bez emerytury lub renty, dotknięte wypadkiem losowym, pogorzelnicy, powodziarze, bezrobotni, wdowy);
- osoby potrzebujące za granicą (np. w krajach Trzeciego Świata, na misjach, ofiary klęsk żywiołowych, katastrof);
- osoby przeżywające inne trudności (np. potrzebujące pomocy usługowej).

11. Niektóre z wymienionych potrzeb występują w danej parafii tak często, że konieczne jest utworzenie w ramach Zespołu specjalnej akcji charytatywnej dla podjęcia tego problemu (np. problemu opuszczonych ludzi starych). Na czele takiej sekcji staje CHARYTATYWNY(A) OPIEKUNKA) SEKCYJNY(A). Różnica pomiędzy opiekunem rejonowym a opiekunem sekcyjnym polega na tym, że opiekun rejonowy zajmuje się wszystkimi potrzebami jednego rejonu, natomiast opiekun sekcyjny zajmuje się jednym problemem wszystkich rejonów parafii. W mniejszych parafiach zadania opiekunów sekcyjnych przejmowane są przez opiekunów rejonowych. Opiekunowie sekcyjni stale podnoszą swoje kwalifikacje. Ponieważ parafie mniejsze nie są w stanie znaleźć dostatecznej liczby kwalifikowanych opiekunów sekcyjnych, dlatego niezbędna jest współpraca w tej dziedzinie w obrębie całego dekanatu.

12. Pracę Opiekunów Rejonowych oraz Opiekunów Sekcyjnych wspomagają tzw. POMOCNICY CHARYTATYWNI. Rekrutują się oni z grona młodzieży parafialnej, ministrantów, sąsiadów oraz osób z odpowiednimi kwalifikacjami (np. lekarz, pielęgniarka, prawnik, nauczyciel, psycholog, opiekun społeczny, siostra PCK, pielęgniarka rejonowa, elektryk, ślusarz, hydraulik, szewc, krawiec itp.).

13. Członkowie Zespołu, do którego należą zasadniczo Opiekunowie Rejonowi oraz kierownicy ważniejszych sekcji (o ile nie są równocześnie Opiekunami Rejonowymi), współpracują za pośrednictwem proboszcza z innymi grupami parafialnymi (np. Parafialną Radą Duszpasterską, katechetami, Poradnią Parafialną, Pomocnikami Maryi, Żywym Różańcem, Legionem Maryi, grupami oazowymi, ministrantami, chórem kościelnym, Duszpasterstwem Akademickim, Czycielami św. Franciszka, Rodziną Rodzin itp.) i ukazują im możliwości działania na odcinku charytatywnym.

14. Zespół otacza opieką znajdujące się na terenie parafii kościelne PLACÓWKI CHARYTATYWNE (jak np. sierociniec, ochronka, dom starców, świetlica, kuchnia ludowa, dom samotnej matki, dom dziennego pobytu seniorów, kolonie i półkolonie charytatywne,

placówka gospodarcza itd.), a jeśli zachodzi potrzeba, wspiera proboszcza w tworzeniu takich Placówek.

15. Zespół w porozumieniu z Biskupem diecezjalnym może podjąć współpracę z osobami działającymi z ramienia państwowej opieki społecznej oraz z organizacjami społecznymi o charakterze opiekuńczym. Należy przy tym zachować odpowiednią roztropność pamiętając, że Kościół prowadzi własne dzieło miłosierdzia.

16. Członkowie Zespołu pełnią swoją pracę honorowo i nieodpłatnie, z pobudek chrześcijańskiej miłości bliźniego. Nie wyklucza się jednak możliwości etatowego zatrudnienia osób, które dla spełnienia zleconego im przez proboszcza zadania charytatywnego muszą poświęcić całkowicie swój czas (np. pielęgniarka domowa chorych, pracownica ochrony dziecięcej itp.). Godziwe wynagrodzenie można im zapewnić z funduszy charytatywnych.

17. Potrzebne do udzielania pomocy ŚRODKI MATERIALNE w naturze i gotówce Zespół czerpie z różnych źródeł: np. skarbonki św. Antoniego, kolekt przeprowadzanych w dniach wyznaczonych przez Biskupa diecezjalnego, ofiar zbieranych w terminach zgodnie ze zwyczajem diecezji, dochodów z imprez, ofiar pieniężnych i w naturze pochodzących od osób prywatnych, subwencji i dotacji pochodzących od krajowych lub zagranicznych instytucji państwowych, samorządowych i społecznych, z funduszy parafialnych oraz innych źródeł według praktyki diecezjalnej.

18. Zespół dokumentuje swoją działalność przez prowadzenie kartotek osób potrzebujących, protokołów spotkań, kroniki, ewidencję otrzymywanych darów i ofiar, kartoteki zadeklarowanych ofiar pieniężnych i usług oraz innych ksiąg i dokumentów nakazanych Diecezjalnym Regulaminem Charytatywnym. DOKUMENTACJA ta pozostaje w całości do wyłącznego wglądu kierownictwa Zespołu oraz władz kościelnych. Wyjątkiem od tej zasady są tylko te informacje, które zostały nakazane rozporządzeniami prawa państwowego i uznane (zatwierdzone) przez Episkopat (np. państwowa księga finansowa, ewidencja darów zagranicznych). Wszelkie pisma, dokumenty i informacje Zespołu wychodzące na zewnątrz wymagają podpisu lub zgody proboszcza albo osoby przez niego upoważnionej.

19. Wszystkich członków Zespołu oraz współpracujących z nim osób obowiązuje w sumieniu dyskrecja i zachowanie tajemnicy w odniesieniu do spraw osób, którym pomagają. Nie mogą oni bez zgody proboszcza udzielić nikomu informacji uzyskanych w związku z pełnieniem swych charytatywnych zadań.

III. Formacja charytatywna

20. Szczególnie doniosłym zagadnieniem dla rozwoju kościelnej posługi miłosierdzia jest troska o RELIGIJNĄ I METODYCZNĄ FORMACJĘ CHARYTATYWNĄ zarówno duchowieństwa, jak i katolików świeckich.

Osoby angażujące się w zespołową działalność charytatywną muszą wypracowywać w sobie następujące cechy: żywotne zjednoczenie z Chrystusem, wolność od więzów bogactwa, zdolność do wielkodusznego poświęcania się, zdolność do spieszenia z pomocą w każdej potrzebie, kwalifikacje zawodowe, zmysł rodzinny i obywatelski oraz cnoty odnoszące się do życia społecznego jak: uczciwość, poczucie sprawiedliwości, szczerłość, uprzejmość, delikatność i siła ducha.

21. Udział świeckich w pracy charytatywnej parafii jest tak znaczny, że problem ich stałej formacji religijnej i metodycznej należy do głównych obowiązków proboszcza. W tym celu organizuje on zebrania Zespołu, które mogą w zależności od sytuacji mieć różny charakter: spotkania robocze (np. w celu rozdawnictwa darów), spotkania nadzwyczajnego (np. dla omówienia Tygodnia Miłosierdzia) lub zwyczajnego. Spotkania zwyczajne Zespołu powinny odbywać się regularnie w odstępach wyznaczonych przez Diecezjalny Regulamin Charytatywny i obejmować:

- a) formację religijną,
- b) formację metodyczno-dydaktyczną,
- c) spotkania organizacyjne

Część spotkania zwyczajnego dotycząca formacji religijnej, zawiera udział we Mszy św. lub nabożeństwie, wykładnię Pisma św. oraz rozważanie prawd wiary i zasad moralności chrześcijańskiej. Natomiast w części obejmującej formację metodyczno-dydaktyczną przewidzieć należy referat lub wykład z dziedziny np. katolickiej nauki społecznej, psychologii, pielęgniarstwa, ustawodawstwa itp. W części organizacyjnej spotkania omawia się aktualne problemy charytatywne w parafii.

22. Świeccy należący do Zespołu, w poczuciu odpowiedzialności za pełnienie posługi miłosierdzia, powinni ze swej strony troszczyć się o pogłębienie własnego życia religijnego przez pracę nad sobą, modlitwę, czytanie Pisma św., życie sakramentalne (zwłaszcza częste i pełne uczestniczenie we Mszy św.) i udział w rekolekcjach zamkniętych. Członkowie Zespołu mają także obowiązek samokształcenia w dziedzinie charytatywnej celem ustawicznego doskonalenia podejmowanej posługi miłosierdzia. W tym celu dbają o własne studium, obecność na spotkaniach formacyjnych, ukończenie diecezjalnego kursu charytatywnego oraz innych kursów.

IV. Zakończenie

23. Konferencja Episkopatu, doceniając w pełni i z uznaniem podkreślając dotychczasowy wkład zarówno duchowieństwa, jak i katolików świeckich w dzieło niesienia pomocy potrzebującym, pragnie poprzez wydanie niniejszej Instrukcji przyczynić się do dalszego ożywienia i poszerzenia zakresu działalności charytatywnej w Polsce. Działalność tę oraz wszystkie osoby w niej uczestniczące, Konferencja Episkopatu zawiera Miłosierdziu Bożemu za wstawiennictwem Matki Miłosierdzia.

Zatwierdzam:

**Józef Kard. Glemp
Prymas Polski**

Warszawa, dnia 19 XI 1986